

Hayat Pahalılığı

ALTAN EKMEN

Ülkemizde son günlerin en çok konuşulan konusu oldu hayat pahalılığı. Gerçekten de her kesimin yakından etkilendiği fiyat istikrarsızlığı vatandaşın alım gücünü zorluyor ve moralleri alt-üst ediyor. Fiyatlardaki değişkenlik o kadar hızlı ki, günden güne şaşırıp kalıyorsunuz. Her ne kadar market alışverişini hane halkımdan birileri yapsa da ödemeler veya başka bir şekilde bizde fiyatlarla yüzleşiyoruz. Özellikle akaryakıt fiyatlarındaki artışları yakından görüyoruz.

Türkiye’de hayat pahalılığı yeni bir olgu değil. Yaşımız dolaysıyla 1993 ve 2001 krizlerini yaşayıp gördük. Fakat bu 2018 yılında başlayan ve bir türlü bitmek bilmeyen, her geçen gün kötüye giden fiyat istikrarsızlığı ve hayat pahalılığında geçmiş yıllardan farklı bir durum var. Mesela 1993 ve 2001 krizinden sonra devlet bir miktar yurt dışından borçlanmış, piyasaya bir miktar para sürmesiyle kriz 1-,1.5 yılda bitmişti. Ancak bu son yıllardaki kriz durumu azalmak, bitmek bilmiyor, gittikçe artan bir ivme ile vatandaş baskılıyor. Bir vatandaş olarak, ayrıca bir devlet memuru olarak yine 2002-2009 yılları arasındaki düşük enflasyon, bolluk ve çok az değişen fiyatlarla ekonomik istikrarı yaşayan bizler şaşkınsınız. 2004 yılında bendeniz bir ev aldığımdan eş dosttan dolar borçlanmıştım. O gün 1700 Türk lirası olan dolar borcumu tam üç yıl sonra 2007 de ödediğimde 1690 TL idi. Dolar borcumu öderken acaba dolar değil de aldığım günün kurundan Türk lirası mı ödesem çünkü akrabam mağdur oluyor diye düşündüm. Yine o yıllarda maaşımıza yapılan yıllık % 6’lık zamdan hiç şikayetimiz yoktu. Alım gücümüz ve maddi durumumuz memnuniyet vericiydi. Gel gör ki; 10 yıl önceki bu bolluk ve bereketi yaşayan bizler şimdi bir gün sonrası nasıl olacak diye endişeler içinde kaygı ile olup biteni izliyor ama yarın ne olacağını kestiremiyoruz. İki gün önce misafirlikteydik; market çalışanı olan ev sahibimiz dedi ki; “Öyle gün oluyor ki, aynı ürüne günde iki kez zam geliyor.” Belli ki, bir yerlerde bazı yanlış hesaplar var. Belli ki, ters giden bazı hususlara önlem alınamıyor ya da ters giden durumlar fark edilemiyor. Vatandaş olarak beklentimiz ve duamız huzur ve istikrardan yana ancak vatandaş olarak bazı hususları burda paylaşmak isterim:

-Gelirinden fazla harcama yapan her esnaf, eninde sonunda bir ekonomik güçlükte hatta çoğunlukla iflas ile yüzleşir.

-Gelirinin çokluğuna güvenip tasarruf etmeyen ve yarınlarnını düşünmeyen bütün varlıklı aileler bile dar günlerde sıkıntıya düşer.

-Paranın bol zamanlarında her zamankinden daha fazla harcama yapan aile bütçeleri de dar zamanlarda zorlanır.

-Gereğinden fazla lüks tüketime alışmış olan aile bireyleri, aile bütçe imkânlarını düşünmeden bunda ısrar ederlerse, aile boçlanmak ya da mülk satmak zorunda kalır.

Bu bilinen olgular sıradan biz vatandaşların kendi yaşantıları yoluyla öğrendiğimiz şeylerdir. Peki devlet bütçesi ile aile bütçesi arasında benzerlik var mıdır?

Eminim ki, bu satırları okuyan herkes; “elbette var” demiştir.

Bütün dünyada ekonomi bilimi matematik gibi net olan bir ilim dalıdır.

Sayılarla ve rakamlarla ölçülür. İki kere iki her zaman dört eder. Yani üretim maliyetlerinin artışına bağlı olarak malın fiyatı yükselince paranın değer kaybına paralel olarak enflasyon artar. Enflasyon artarsa sonuçta faiz de artar; faizler gereğinden çok artmışsa yani enflasyonun üzerinde artmışsa bu “aşırı” enflasyonu tetikler. Yani her ikisi birbirini tetikleyen birer olgudur. Her ikisi de birbirinin hem sebebi hem sonucudur. Ülkemizde ise enflasyonun sebebi olarak faiz görülüyor ve eğer faizler indirilirse enflasyon

düŖeceđi iddiası vardır. Ve bu iddia da aşırı ısrar edilmekte faizi düŖürünce ekonomik istikrarın sağlanacağı savunulmaktadır. Düşük faiz yüksek kur politikası ile ihracatın artacağı ve ihracat artışına bağlı olarak ekonomik istikrar sağlanacağı öngörülmektedir. Daha önceleri olmaz denilen pek çok konuda (Türk lirasından 6 sıfır atılması, hastanelere randevu sistemi getirilmesi,2009 dünya ekonomik krizinin Türkiye'yi teğet gececeği v.b) haklı çıkan hükümet bu konuda da haklı çıksın ve ölkemiz düzlüğe çıksın isteriz. Ancak Bu iddiada ısrar edildikçe faizlerin daha çok yükseldiği bizlerin izlediği bir gerçektir. Bizler ekonomi uzmanı değiliz ama bütün uzmanların ortak görüşü böyledir. Bundan önce yapılan bütün doğrular bir yanlıŖla önemsiz kalabilir. Çünkü söz konusu olan ekonomidir. Söz konusu olan mutfaktır.

Enflasyon gibi bir gerçikle savaşıyorsak, paramız her yıl ortalama % 15 değer kaybediyorsa, oyunu kuralına göre oynamak gerekir. Yani; Sizin 75 lira gelirinize karŖılık 100 lira gideriniz varsa; 25 lira açık var demektir. Bu açığı kapatmak için ya borçlanacak ya da elinizdeki kıymetli malları ucuza elden çıkaracaksınız demektir. Bu durum beş on yıl devam edince açık daha büyüyecek ve üzerinizdeki baskı artacak elinizdeki malların değerı her gün düşecektir. İşte bu elinizdeki malın değerini düşüren bu "açık" kapatılmadan, yani ;

-Gideriniz kadar gelir,

-Tüketiminize yakın üretim,

-Bütçe imkânları ölçüsünde yatırım,

-Makul bir borçlanmayla ödeyebileceđinizden çok fazla harcama yapmamak,

gibi benzer dengeleri gözetmeden ne faizin ne de enflasyonun çok zor düşeceđini her sade vatandaŖ görmektedir.

Güzel ölkemin eşsiz güzelliklerine dair yüzlerce yazı kaleme aldım. Bugün ise bu tatsız durumu devlete arz etmenin bir vatandaŖlık görevi olduğu kanaatindeyim. Önerilerimizin vatansever bir yurttaŖın önemsiz tavsiyesi olarak bile değerlendirilmesinden minnettar kalırız. Bütün devlet ricaline saygılarımızla...